

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

НАУМЧУК Наталія Вікторівна

УДК 336.72

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Розвиток споживчого банківського кредитування в Україні»

072 "Фінанси, банківська справа та страхування"

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Наталія НАУМЧУК

Керівник роботи
ШУБЕНКО Інна Андріївна
к.е.н., доц.

Житомир – 2023

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту: НАУМЧУК Наталії Вікторівни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

к.е.н., професор _____

Дмитро ДЕМА

«__» _____ 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **НАУМЧУК Наталія Вікторівна** захистив (ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Наумчук Н. В. Розвиток споживчого банківського кредитування в Україні. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичне узагальнення поняття «споживче банківське кредитування» та його впливу на економічну й фінансову стабільність України, зокрема, через фактор збільшення обсягів кредитного портфеля банківських установ, та можливих наслідків даного явища. Здійснено структурно-функціональне моделювання процесу розвитку споживчого банківського кредитування задля розробки практичних рекомендацій з удосконалення споживчого банківського кредитування.

Дослідження показало, що банківським установам слід переглянути свою кредитну політику з точки зору оптимальних кредитних ставок, оскільки збільшення попиту для залучення нових клієнтів та покращення умов кредитування є ключовими факторами ефективного розвитку споживчого банківського кредитування.

Ключові слова: споживче кредитування, банківська установа, кредитний портфель, кредитор, позичальник.

ANNOTATION

Naumchuk N.V. Development of consumer bank lending in Ukraine. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 - Finance, banking and insurance. – Polis National University, Zhytomyr, 2023.

In the qualification work, a theoretical generalization of the concept of "consumer bank lending" and its impact on the economic and financial stability of Ukraine, in particular, due to the factor of increasing the volume of the credit portfolio of banking institutions, and the possible consequences of this phenomenon, was carried out. Structural and functional modeling of the development process of consumer bank lending was carried out in order to develop practical recommendations for improving consumer bank lending.

The study showed that banking institutions should review their credit policy from the point of view of optimal credit rates, as increasing demand for attracting new customers and improving credit conditions are key factors in the effective development of consumer bank lending.

Keywords: consumer lending, banking institution, loan portfolio, creditor, borrower.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	8
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МОНІТОРИНГ РІВНЯ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	15
Висновки до розділу 2.....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	23
Висновки до розділу 3.....	28
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Споживче кредитування відіграє значну роль у банківській системі та економіці країни. Воно допомагає задовольняти різноманітні споживчі потреби населення без прив'язки до рівня доходів громадян. Кредит є важливим елементом для споживачів, адже за нинішніх умов, в період війни без кредиту не може обійтися значна частина громадян, тому він як ніколи посідає важливе місце в соціально-економічному розвитку країни. Наразі розвиток банківського сектору України відбувається на тлі війни й відповідно негативних змін в економіці. Варто зазначити, що банківське кредитування в Україні дуже чутливе до економічних циклів, а на їх обсяги та цільове використання впливають кризові явища, саме тому дана тема є досить актуальною в даний період.

Аналіз останніх досліджень. Питанням споживчого кредитування присвячено численні наукові праці, як вітчизняних, так і іноземних науковців. Серед яких Доценко О. І., Вудвуд В. В., Дзюблюк О. В., Дудинець Л. А., Черниж В. І., Кучер Н. О., Юрчишена Л. В. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення напрямів вдосконалення споживчого банківського кредитування в Україні. Визначена мета передбачає розкриття таких теоретичних та практичних завдань кваліфікаційної роботи:

- розкрити економічний зміст споживчого банківського кредитування та об'єктів його моніторингу;
- здійснити аналіз проблем розвитку споживчого банківського кредитування;
- провести діагностику стану споживчого банківського кредитування в Україні;
- виявити виклики та перспективи розвитку споживчого банківського кредитування в Україні;
- спрогнозувати рівень розвитку споживчого банківського кредитування в Україні.

Об'єктом дослідження є процес розвитку споживчого банківського кредитування в Україні. В межах визначеного об'єкта, **предметом** дослідження буде сукупність теоретико-практичних аспектів й економічних відносин, котрі виникають у процесі розвитку споживчого кредитування.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використано такі **методи**: PEST-аналіз задля здійснення діагностики стану споживчого банківського кредитування в Україні. Анкетування для експертного оцінювання рівня розвитку банківської системи України. Мультифакторний аналіз для комплексного аналізу впливу окремих чинників на рівень розвитку споживчого банківського кредитування. Метод трендового прогнозування застосовувався задля отримання прогнозних показників обсягу споживчого банківського кредитування. Також було використано економіко-статистичний метод для аналізу та оцінки розвитку споживчого банківського кредитування в Україні на основі даних НБУ. Метод наукових узагальнень у процесі розкриття змісту споживчого банківського кредитування та прогнозування подальшого розвитку споживчого банківського кредитування в Україні.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

1. Теоретичні основи споживчого банківського кредитування в Україні: Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства: Матеріали IV Міжнародної наукової студентської конференції (28-29 листопада 2022 р. Кам'янець-Подільський: НРЗВО КПДІ);

2. Аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування в Україні: Фінансове забезпечення економіки: матеріали VII науково-практичної студентської конференції (7 червня 2023 р., Житомир: Поліський університет).

3. Виклики та перспективи розвитку споживчого банківського

кредитування в Україні: збірник праць учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку (27 жовтня 2023 р., Житомир: Поліський університет).

Практичне значення отриманих результатів. Практична значимість отриманих результатів полягає у розробці практичних рекомендацій щодо розвитку споживчого банківського кредитування в Україні.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. Наукова новизна даного дослідження полягає у: обґрунтуванні визначення споживчого банківського кредитування; прогнозуванні обсягів споживчого банківського кредитування в Україні за допомогою трендового аналізу та розробці рекомендації щодо перспектив розвитку споживчого банківського кредитування в Україні.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Структурна побудова кваліфікаційної роботи включає вступ, три розділи, загальні висновки і пропозиції, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 41 сторінку комп'ютерного тексту, у тому числі 6 таблиць, 6 рисунків по тексту та 8 рисунків у додатках. Список літературних джерел нараховує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Одним із найпоширеніших видів кредитування у економічно розвинених країнах є споживчий кредит. Споживче кредитування враховує постійно зростаючі потреби населення, справляючи безпосередній вплив на споживчий ринок і тим самим на економіку країни. Завдяки споживчому кредитуванню підвищується попит на товари та послуги, що, в свою чергу, забезпечує надходження до державного бюджету і сприяє розвитку економіки країни. Основні взаємопов'язуючі чинники споживчого кредитування в системі банківської кредитної діяльності наведені на рис. 1.1.

Рис. 1.1 Зв'язки впливу споживчого банківського кредитування на економіку країни

Джерело: побудовано за [21].

У сучасній економічній літературі зустрічаються різні трактування поняття споживчого кредитування. Провівши огляд літературних джерел, ми змогли виявити, що ж собою являє «споживчий кредит».

Відповідно до законодавства України, а саме Закону України «Про споживче кредитування», споживчим кредитом є «грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [33].

Волкова Н. та Статкевич Г. у своїх працях дають наступне визначення споживчому кредиту: «відносини між кредиторами та споживачами, коли кожен з них бажає отримати вигоду, споживач у вигляді грошей або товару за мінімальним внеском передплати, кредитор – у вигляді відсотка, отриманого за надання кредиту, і ці взаємовідносини базуються на принципах платності, строковості, поверненості й забезпеченості» [6, с. 107].

Є. В. Кульчицька стверджує, що під поняттям споживчий кредит слід розуміти: «кошти, які надаються фізичним особам на купівлю споживчих товарів і послуг» [21]. І. Доценко у своїх роботах називає споживчий кредит: «кредитом, що надається фінансово-кредитною установою фізичній особі в національній валюті з урахуванням її кредитоспроможності для потреб, які не пов'язані з підприємницькою діяльністю, на умовах повернення, платності та строковості» [13, с. 793].

Узагальнюючи наукові підходи, ми можемо сформулювати власне бачення даного цього поняття. Споживчий кредит, слід розглядати, як відносини між банківською установою та фізичними особами в процесі надання кредитів у національній валюті для придбання споживчих товарів так і фінансування потреб позичальника на умовах визначених кредитним договором.

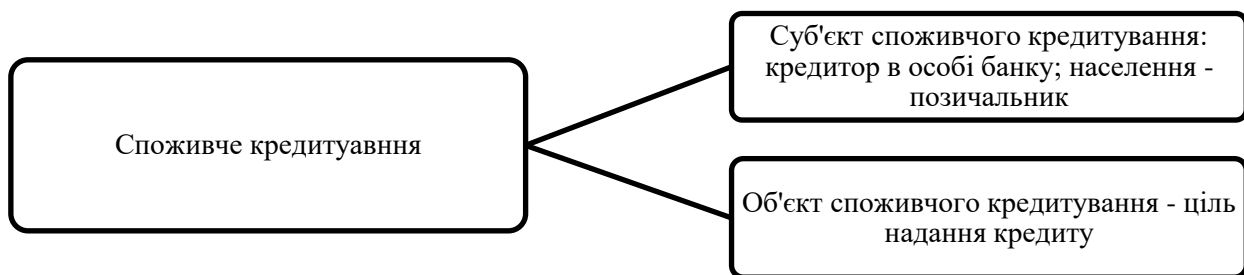
Однак, варто зазначити, що «споживче кредитування» являє собою лише один із різновидів кредитування фізичних осіб, саме тому не варто ототожнювати дані поняття. Відповідно до різноманітних трактувань споживчого кредитування, також існує багато різних підходів до класифікації споживчих кредитів, більш детальну класифікацію наведено на рис.1.2.

Рис. 1.2 Класифікація споживчих кредитів

Джерело: побудовано за [2; 3].

Для проведення подальшого дослідження варто зазначити, що ж являє собою суб'єкт та об'єкт при споживчому кредитуванні (рис. 1.3).

Рис. 1.3 Суб'єкт та об'єкт споживчого кредитування

Джерело: побудовано автором.

Також у дослідження споживчого кредитування важливу роль відіграють види споживчого кредитування. Найпоширенішими різновидами споживчого кредитування є [9, с. 312]: автокредитування, кредити овердрафт

для зарплатних карток, споживче кредитування на торгівельних точках, іпотечне кредитування.

- автокредитування – кредитування фізичних осіб на довгострокових засадах з придбання автомобільного транспорту для власного використання [9, с. 312];

- кредити овердрафт для зарплатних карток – ліміт встановлюється на рівні п'яти окладів працівника [9, с. 312];

- споживче кредитування на торгівельних точках – надання безготівкових позик на придбання споживчих товарів безпосередньо на торгівельних точках за допомогою представників банку [9, с. 312];

- карткові кредити – надаються фізичним особам з використанням кредитних карток, що мають певний ліміт і за використання коштів сплачується відсоток [9, с. 312];

- іпотечне кредитування – це особлива форма кредиту, пов'язана з наданням позик під заставу нерухомого майна – землі, виробничих або житлових будівель тощо [9, с. 312].

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що існують різні категорії, форми та види споживчого кредитування, що в свою чергу дозволяє кожному позичальнику індивідуально підібрати договір, який найбільше відповідає його потребам.

Важливу роль в сучасній ринковій економіці відіграє споживче кредитування котре слугує інструментом задоволення різноманітних споживчих потреб позичальників. Роль споживчого банківського кредитування чітко прослідковується у його функціях.

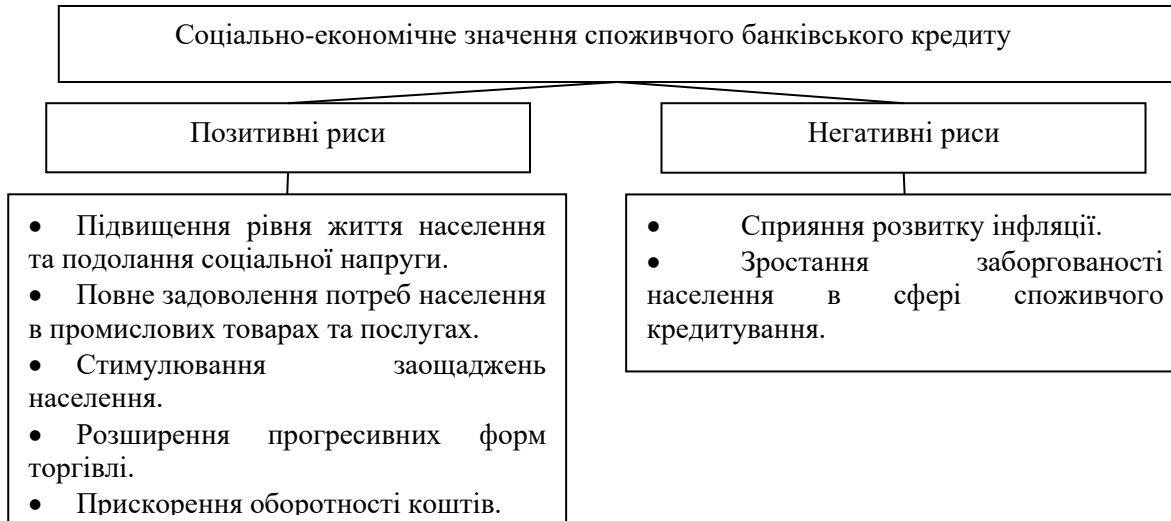
Функція перерозподілу сприяє переміщенню капіталу з однієї галузі економіки в іншу та сприяє утворенню середньої норми прибутку. Кредитний обіг, за допомогою якого правильно перерозподіляється позиковий капітал, дає змогу в короткий термін відновити виробництво та стабілізувати економіку.

Також до функцій споживчого банківського кредитування належить

пришвидшення процесу реалізації товарів, робіт та послуг і як наслідок стимулювання ефективності праці й одержання прибутку. Варто зазначити, що завдяки прискоренню реалізації продукції споживчий кредит має вплив на скорочення витрат обігу, а саме зменшуються витрати на пакування і зберігання продукції.

Контрольна функція споживчого банківського кредитування полягає у здійсненні контролю за дотриманням умов кредитного договору позичальником в процесі кредитування.

Оскільки споживчий кредит не лише задовольняє соціальні потреби населення, а й відіграє вагомую роль у формуванні платоспроможного попиту населення, що впливає на економічний розвиток країни, сприяє процесу реалізації продукції та пришвидшує надходження податків до бюджету. Тому, ми вважаємо за необхідне розглянути позитивні та негативні риси соціально-економічного значення споживчого банківського кредиту (рис. 1.4).

Рис. 1.4 Позитивні та негативні риси соціально-економічного значення споживчого банківського кредиту

Джерело: побудовано за [2].

Позитивними рисами споживчого банківського кредитування є повне задоволення споживчих потреб населення в товарах промислового та побутового призначення, послугах. Вагомую роль споживче кредитування

відіграє у придбанні дорогих товарів тривалого вжитку. Варто зазначити, що споживчим кредитом в основному користуються люди з низьким рівнем доходу, однак інколи до банківських послуг в сфері споживчого кредитування вдаються громадяни з високим рівнем доходу, які бажають вийти на новий, більш високий рівень споживання.

Споживче банківське кредитування має здійснюватися відповідно до певних принципів. До основних принципів кредитування виходячи із трактування даного поняття ми можемо віднести: платність, поверненість, терміновість, забезпеченість кредиту, цільове призначення та диференціація кредиту.

Повернення – принцип фінансових, грошових відносин, згідно з яким кредитні кошти, отримані позичальником у тимчасове користування, підлягають обов'язковому та своєчасному поверненню кредитору, власнику засобів [2].

Платність – принцип, що виражає необхідність не тільки прямого повернення позичальником отриманих кредитних ресурсів, а й оплати їх використання [2].

Терміновість кредиту – дотримання термінів повернення кредитних коштів, отриманих позичальником [2].

Принцип забезпеченості кредиту виражає необхідність забезпечення захисту майнових інтересів кредитора за можливого порушення позичальником прийнятих на себе зобов'язань і знаходить практичне вираження у таких формах кредитування, як позики під заставу або під фінансові гарантії [2].

Принцип цільового призначення поширюється на більшість видів кредитних операцій, виражаючи необхідність цільового використання коштів, отриманих від кредитора [2].

Отже, попит на споживче банківське кредитування з боку населення в першу чергу зумовлений підвищенням економічної активності на споживчі та підприємницькі потреби. Рівень розвитку технологій, рівень грошової

маси, відсоткові ставки та інші важливі фактори мають вплив на формування попиту на кредитні ресурси.

Висновки до розділу 1.

1. Встановлено, що споживче банківське кредитування є одним із найпоширеніших видів кредитування у економічно розвинених країнах. Споживче кредитування враховує постійно зростаючі потреби населення, справляючи безпосередній вплив на споживчий ринок і тим самим на економіку країни.

2. Виявлено, що завдяки споживчому кредитуванню підвищується попит на товари та послуги, що, в свою чергу, забезпечує надходження до державного бюджету і сприяє розвитку економіки країни. В свою чергу рівень розвитку технологій, рівень грошової маси, відсоткові ставки та інші важливі фактори мають вплив на формування попиту на кредитні ресурси.

3. Сформовано, на основі великої кількості трактувань, наступне визначення споживчого кредитування – «відносини між банківською установою та фізичними особами в процесі надання кредитів у національній валюті, як для придбання споживчих товарів так і фінансування потреб позичальника на умовах визначених кредитним договором».

РОЗДІЛ 2.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МОНІТОРИНГ РІВНЯ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах споживчий кредит є важливою частиною грошово-кредитного ринку і є вигідним для банків та решти фінансово-кредитних установ. Для більш конкретного дослідження масштабів розвитку споживчого кредитування в Україні, доцільно було б навести інформацію про структуру та якість кредитного портфелю банківського сектору України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Структура та якість кредитного портфелю банківського сектору України в період 2018-2022 рр.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Загальна сума кредитів, млрд. грн.	587	558	582	740	663
Валові кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	919	822	749	796	801
Чисті кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	472	415	432	540	529
Валові кредити фізичним особам, млрд. грн.	197	207	200	243	210
Чисті кредити фізичним особам, млрд. грн.	114	143	149	200	134
Кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	472	415	433	540	529
% до загальної суми кредитів	80,41	74,37	74,40	72,97	79,79
Кредити фізичним особам, млрд. грн.	115	143	149	200	134
% до загальної суми кредитів	19,59	25,63	25,60	27,03	20,21
Зміна кредитів суб'єктам господарювання, %	0,80	22,10	29,70	17,40	17,90
Зміна кредитів фізичним особам, %	6,30	8,60	23,50	6,60	28,4
Рівень проникнення кредитів суб'єктам господарювання, у % до ВВП.	12,10	13,20	16,20	14,80	19,5
Рівень проникнення кредитів фізичних осіб, у % до ВВП	14,30	13,90	16,30	13,50	19,3

Джерело: обраховано автором за даними НБУ [29].

Дані табл. 2.1 свідчать, що наприкінці 2022 року банківською системою було видано кредитів на суму 663 млрд. грн., що на 77 млрд. грн. менше, ніж у 2021 році, та відповідно на 76 млрд. грн. більше ніж у 2018 році. Дане скорочення попиту на кредити, ми можемо пов'язати із війною. Однак, варто зазначити, що до 2022 року даний показник стрімко зростав, його зростання

можна пов'язувати із необхідністю фінансової підтримки, як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб у період пандемії COVID-19.

Варто зазначити, що найбільшу частку в структурі кредитів займає, саме кредитування суб'єктів господарювання. Кредити надані суб'єктам господарювання у 2022 році становлять 529 млрд. грн., що на 11 млрд. грн. менше ніж за аналогічний період 2021 року, та на 57 млрд. грн. більше за відповідний період 2018 року. Однак, оцінюючи кредитування суб'єктів господарювання, слід відзначити, що за досліджуваний період (а саме: 2018-2022 роки) суми кредитів значно коливалися, досягнувши у 2019 році позначки 415 млрд. грн.

Проводячи оцінку кредитів наданих фізичним особам, ми можемо зазначити, що кредитування фізичних осіб має стабільну тенденцію до зростання. У 2021 році кредити надані фізичним особам в порівнянні із 2020 роком зросли на 51 млрд. грн., й становлять 200 млрд. грн., що в цілому становить 27,03% від загальної величини кредитного портфеля. Однак у 2022 році даний показник різко скоротився, й становить 134 млрд. грн. Дане скорочення є наслідком війни, адже вагома частка населення котра користувалася послугами споживчого кредитування залишила країну.

Варто пам'ятати, що споживчий кредит – один із основних видів кредитування домашніх господарств. Саме тому ми, вважаємо доцільним розглянути кредити надані домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням (табл. 2.2).

Данні табл. 2.2 свідчать про те, що основна частка кредитів наданих домашнім господарствам, за цільовим спрямування припадає саме на кредитування споживчих цілей. У 2022 році на споживче кредитування припадає 85,32% від усіх наданих кредитів, що на 1,14% за аналогічний період 2021 року, й відповідно на 9,92% - 2018 році. У грошовому еквіваленті даний показник у 2022 році становить 188656 млн. грн., у 2021 році – 214134 млн. грн. та у 2018 році 151625 млн. грн. Як ми можемо спостерігати до 2022 року підтверджувалася теорія про активний розвитку споживчого

банківського кредитування в Україні. Однак війна внесла вагомні корективи в дану сферу кредитування, через значну еміграцію населення.

Одночасно із тим, слід відмітити, що за аналізований період відбулося поступове скорочення кредитування на придбання, будівництво та нерухомість з 44458 млн. грн. у 2018 році до 21337 млн. грн. у 2022 році.

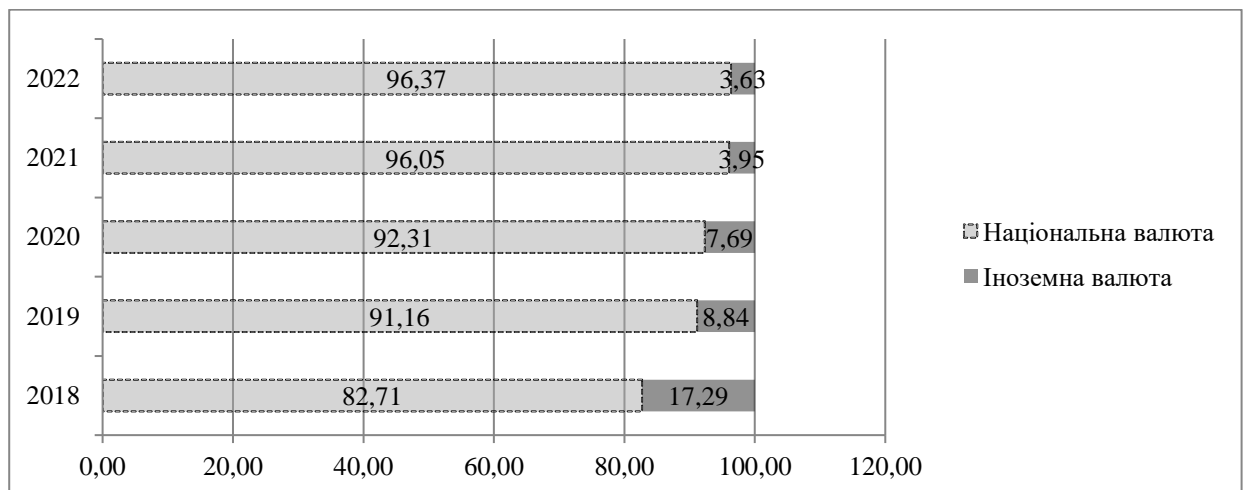
Таблиця 2.2

Кредити, надані домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням у 2018-2022 рр.

Період	Всього надано кредитів		На споживчі цілі		На придбання, будівництво та нерухомість		На інші цілі	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2018	201 102	100	151 625	75,40	44 458	22,11	5 019	2,50
2019	212 515	100	173 702	81,74	32 611	15,35	6 203	2,92
2020	206 471	100	170 719	82,68	28 924	14,01	6 828	3,31
2021	254 385	100	214 134	84,18	28 560	11,23	11691	4,60
2022	221 105	100	188656	85,32	21 337	9,65	11112	5,29

Джерело: обраховано автором за даними НБУ [11].

Також, задля визначення причин коливання на ринку споживчого кредитування проведемо аналіз структури портфеля споживчих кредитів у розрізі валют, що зображений на рис. 2.1.

Рис. 2.1 Структура споживчого банківського кредитування, у розрізі валют у 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано за даними НБУ [11].

Проведений аналіз структури споживчого банківського кредитування, у розрізі валют демонструє доволі стабільну динаміку до зменшення попиту на валютні кредити, що пояснюється тим, що НБУ заборонив видавати кредити у іноземній валюті на споживчі цілі, адже населення України одержує доходи у національній валюті. У 2022 р. частка кредитів у іноземній валюті становила 3,63% від обсягу виданих споживчих кредитів, це, переважно, іпотечні довгострокові кредити, які були видані до заборони кредитів у іноземній валюті для населення.

Однак варто зазначити, що через війну збільшився попит на споживче кредитування у гривневому еквіваленті, оскільки, населенню необхідно задовольняти свої невідкладні потреби. Так у 2022 р. частка споживчих кредитів у гривневому еквіваленті становить 96,37%, що на 13,66% більше ніж у 2018 р.

Для здійснення діагностики стану споживчого банківського кредитування в Україні одним із методів дослідження був обраний PEST – аналіз. За допомогою даного методу можна оцінити чотири групи факторів зовнішнього середовища, а саме: політичні, економічні, соціальні та технологічні. Матриця PEST – аналізу рівня розвитку споживчого банківського кредитування наведена у табл. 2.3.

Проведений PEST – аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування показав, що наразі існує досить вагома кількість проблем в розвитку споживчого банківського кредитування, котрі потребують обов'язкового вирішення задля подальшого нормального розвитку економіки України. Найбільшого зовнішнього впливу на споживче банківське кредитування завдають зміни в економіці та політиці, а також вподобання потенційних споживачів послуг.

Також варто відмітити і позитивні тенденції розвитку ринку споживчого банківського кредитування, котрі прослідковується у соціальних та технологічних факторах. Технологічні чинники за нинішніх умов розвитку є найважливішим фактором впливу, оскільки запроваджені інновації

впливають не лише на послуги банківської установи, а й її діяльність в цілому.

Таблиця 2.3

Матриця PEST – аналізу рівня розвитку споживчого банківського кредитування

<p align="center">Political legal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконала державна політика в сфері споживчого кредитування (програми лояльності). 2. Достатнє державне регулювання реклами споживчого кредитування. 3. Вагоме скорочення кількості відділень через порушення територіальної цілісності держави. 4. Недостатнє охоплення банківськими послугами людей похилого віку та мешканців сіл та селищ. 	<p align="center">Economic</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження рівня ВВП. 2. Високі інфляційні процеси. 3. Нестабільність валютного курсу. 4. Зростання рівня безробіття. 5. Низький рівень заробітної плати. 6. Часта зміна облікової ставки. 7. Високий рівень розвитку банківської галузі.
<p align="center">Sociocultural</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив рівня життя населення(спосіб життя та звички населення) на вибір споживчих кредитів. 2. Підвищення рівня довіри до банківської системи. 3. Існування в окремих банківських установах розвинутих систем взаємодії банку з клієнтами(вікова складова). 4. Розвиток фінансової грамотності населення. 5. Скорочення темпу приросту населення (старіння населення). 	<p align="center">Technological forces</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконала маркетингова діяльність банків. 2. Високий рівень впровадження інноваційних технологій. 3. Посилення системи контролю та регулювання виданих споживчих кредитів. 4. Посилені вимоги щодо ліквідності банківських установ.

Джерело: побудовано автором.

У ході дослідження нами було здійснено анкетування стосовно рівня розвитку банківської системи України (Додаток А). Адже саме анкетування дає змогу зібрати необхідну інформацію стосовно рівня розвитку, потенціалу та проблем, що існують у банківській системі України та мають вплив на її функціонування. Варто зазначити, що участь у анкетуванні брали люди віком від 18 до 55 років, що проживають в Україні та безпосередньо користуються банківськими послугами.

На підставі результатів анкетування представлених у Додатку Б здійснено конкордацію оцінки рівня розвитку банківської системи, результати конкордації наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Результати конкордації оцінки рівня розвитку банківської системи
України**

Показники	Сума рангів Si	di=Si-S	di ²
Підвищення фінансової грамотності населення	128	48	2304
Мінімізація негативного досвіду (надання повної та точної інформації зі сторони банківської установи)	45	-35	1225
Зростання рівня поінформованості про банківські продукти	84	4	16
Посилення системи контролю та регулювання виданих кредитів	63	-17	289
Разом	320	x	3834
У середньому	80	x	x

Джерело: обраховано автором.

$$K_{\text{кон}} = \frac{12S}{m^2 (n^3 - n)} \quad (2.1)$$

де $S = \sum_{i=1}^n x d_i^2$

m – кількість експертів чи груп експертів,

n – кількість рангів (напрямів, що досліджуються);

$$K_{\text{кон}} = \frac{12 \times 3834}{32^2 (4^3 - 4)} = 0,749 \quad (2.2)$$

Отже, коефіцієнт конкордації 0,749 (74,9% експертів мають схожу думку) дає підстави стверджувати про середній ступінь узгодженості думок експертів. Узагальнюючи результати групової експертної оцінки, можна стверджувати про найбільшу значущість підвищення фінансової грамотності населення, оскільки сума рангів цих напрямів максимальна і становить 128.

Також у ході дослідження нами було проведено факторний аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування, результати якого наведено у табл. 2.5.

Мультифакторний аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування

Показник	2021	2022	Абсолютне відхилення 2022 р. до 2021 р. (+,-)	Факторне відхилення 2022 р. до 2021 р. (+,-)
Споживчі кредити (СК)	214,1	188,7	-25,40	x
Загальна сума кредитів (ЗК)	740	663	-77,00	x
Кредити надані юридичним особам (К юр. ос.)	540	529	-11,00	x
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	4363	3865	-498,00	x
Споживчі кредити/ Кредити надані юр.ос (СК/К юр. ос.).	0,3965	0,3567	-0,0398	-0,0317
Кредити надані юр.ос./ВВП (К юр. ос./ВВП)	0,1238	0,1369	0,0131	0,0272
ВВП/Загальна сума кредитів (ВВП/ЗК)	5,8959	5,8296	-0,0664	-0,0032
Споживчі кредити /Загальна сума кредитів (СК/ЗК)	0,2893	0,2846	-0,0100	-0,01

Джерело: побудовано автором.

Розрахувавши факторне відхилення кожного з факторів і, визначивши сукупний вплив чинників, можна стверджувати, що зміна питомої ваги споживчих кредитів у загальній сумі кредитів відбулася за рахунок часткових змін за кожним складовим елементом: співвідношення споживчих кредитів до кредитів наданих юридичним особам (СК/К юр. ос.), співвідношення кредитів наданих юридичним особам до ВВП (К юр. ос./ВВП), співвідношення ВВП до загальної суми кредитів (ВВП/ЗК), які в абсолютному вираженні становили -0,0398;0,0131;-0,0664 відповідно.

Факторний вплив вказаних показників свідчить про таку залежність:

- зміна показника СК/К юр. ос. на -0,0398 призвела до скорочення показника x_1 на -0,0317;
- зміна показника К юр. ос./ВВП на 0,0131 призвела до скорочення показника x_2 на 0,0272;
- зміна показника ВВП/ЗК на 0,0664 призвела до скорочення показника x_3 на -0,0032.

Отже, проведений фінансово-економічний моніторинг рівня розвитку

споживчого банківського кредитування показав, що ринок споживчого банківського кредитування в Україні є досить розвинутим що в свою чергу дає надію на майбутню стабільність ринкової економіки України.

Висновки до розділу 2.

1. Виявлено на основі проведеного аналізу рівня розвитку споживчого банківського кредитування в Україні, що споживче банківське кредитування в цілому відіграє важливу роль для економіки країни. Оскільки сприяє розширенню ринку споживчих товарів тим саме позитивно впливаючи на формування ВВП країни. Однак обсяги споживчого кредитування за період війни зазнали значного скорочення, а саме: у 2022 році на споживче кредитування припадає 85,32% від усіх наданих кредитів, що на 1,14% за аналогічний період 2021 року, й відповідно на 9,92% - 2018 році. У грошовому еквіваленті даний показник у 2022 році становить 188656 млн. грн., у 2021 році – 214134 млн. грн. та у 2018 році 151625 млн. грн.

2. Проведено PEST – аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування продемонстрував, що наразі існує досить вагома кількість проблем в розвитку споживчого банківського кредитування, котрі потребують обов'язкового вирішення задля подальшого нормального розвитку економіки України. За допомогою даного аналізу нам вдалося оцінити чотири групи факторів зовнішнього середовища, що мають вплив на споживче банківське кредитування, а саме: політичні, економічні, соціальні та технологічні.

3. Узагальнено результати проведеного анкетування, що дозволило нам здійснити оцінку стану банківської системи України та виявити що найбільшу значущість для банківської системи відіграватиме підвищення фінансової грамотності населення, оскільки після проведеної конкордації сума рангів цих напрямів максимальна і становить 128.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Споживче банківське кредитування в Україні протягом своєї історії переживало злети і падіння, і ця складова фінансової системи країни залежить від найрізноманітніших факторів, починаючи від внутрішньої економічної активності країни до стану світової економіки. Варто розуміти, що війна, завдала сильного удару економіці України, яка була до цього не готова. На фоні війни посилилося безробіття, підвищився рівень інфляції, яка вплинула на зростання цін, саме тому, відбулося різке зростання сум споживчого банківського кредитування у перших двох кварталах 2022 року.

У перші місяці після російського вторгнення в Україну кредитування клієнтів практично припинилося. Хтось втратив роботу та постійний дохід, хтось - житло, а хтось – бізнес. Задля збереження стабільності на ринку, у квітні 2022 року Національний банк України видав лист, в якому рекомендував українським банкам реструктуризувати кредитні зобов'язання своїх клієнтів за споживчими кредитами або надати «кредитні канікули» [36].

Однак до кінця 2022 р. якість портфеля споживчих кредитів почала стрімко погіршуватися через падіння реальних доходів населення та зростання непередбачуваних витрат. Основною ознакою погіршення якості портфеля споживчого кредитування є затримки з погашенням даного виду кредиту. Під час «кредитних канікул» було важко визначити реальну частку непрацюючих портфелів. У червні 2022р., коли банки почали завершувати «кредитні канікули», НБУ зобов'язав банки продовжити підрахунок кількості днів прострочення. Згідно з підходом регулятора, збільшення кількості днів прострочення призводить до поступового збільшення пруденційних резервів і подальшого визнання кредитів непрацюючими. Тому після відновлення регуляторних вимог покриття пруденційними резервами працюючого портфеля стрімко зросло. Вже в жовтні споживчі кредити, за якими не

сплачуються проценти, почали класифікувати як непрацюючі, а коефіцієнт непрацюючих споживчих кредитів для фізичних осіб збільшився на 14% порівняно з початком лютого. Загалом, втрати в споживчому кредитному портфелі наприкінці 2022 р. становили близько 30% [17].

Опираючись на статистичні дані НБУ поступове відновлення доходів та зростання зайнятості поліпшують споживчі настрої населення. За результатами опитувань Info Sapiens, індекс споживчих настроїв у травні 2023 р. досяг допандемічного рівня. Це позитивно позначилося на кредитному попиті на споживчі позики та сприяло стабілізації роздрібного кредитного портфеля. У I кварталі 2023 року вперше з початку повномасштабного вторгнення банки в опитуванні про умови банківського кредитування зазначили, що споживчі настрої не знижують кредитного попиту [28].

Однак варто розуміти, що хоч обсяги незабезпечених споживчих кредитів і зростали два останні місяці поспіль, однак динаміка кредитного портфеля різниться за регіонами та від банку до банку. За свідченнями банків, обсяги споживчого кредитування у західних областях та місті Києві відновлюються швидше, ніж у східних та південних регіонах. Кредитний портфель зростає не в усіх банків, а лише в лідерів ринку [18].

Узагальнюючи викладений матеріал, можна назвати наступні чинники котрі призупиняють розвиток споживчого кредитування в Україні:

- проблема споживчого кредитування значною мірою зумовлена надзвичайно високою насиченістю цього сегмента ринку, оскільки практично все населення вже має споживчу заборгованість і не бажає або не може брати нові кредити;
- за період війни, ми можемо спостерігати негативну динаміку зростання строків погашення виданих кредитів;
- більшість банків несумлінно укладають договори з позичальниками. Співробітники банківських установ замовчують

існування потенційних комісій, у результаті чого позичальник сплачує більше, ніж очікувалося;

- також вагомим чинником уповільнення темпів зростання споживчого кредитування є зниження вимог банківської установи до позичальників під час оформлення кредитного договору, це в свою чергу призводить до значного зростання кількості «безнадійних кредитів», які становлять реальну загрозу для банків.

Також, негативного впливу на розвиток споживчого банківського кредитування завдає наявність тіньової економіки, яка на фоні війни почала активно розвиватися. Саме наявність такого явища, як тіньова економіка унеможлиблює здійснення об'єктивної оцінки позичальника.

Стосовно домашніх господарств, то їх кредитування в найближчій перспективі має базуватися на формуванні довгострокової стратегії, відповідно до світових тенденцій розвитку споживчого кредитування. В основу даної стратегії має лягти:

— удосконалення багатьох аспектів споживчого кредитування, пов'язаних з оптимізацією інституційної системи кредиторів у напрямку забезпечення нової якісної системи управління споживчим кредитуванням;

— оптимізація споживчого кредиту з урахуванням рівня питомого ризику з визначенням ефективності;

— встановлення оптимальних кредитних ставок, що є головним чинником підвищення попиту та покращення умов кредитування з метою залучення нових клієнтів.

На основі цього, нами було здійснено трендовий прогноз обсягів споживчого кредитування в Україні. Загалом трендовий прогноз є важливим інструментом, котрий дозволяє спрогнозувати попит на кредитні продукти, що в подальшому допомагає зрозуміти потреби клієнтів та ефективно реагувати на зміни, що відбуватимуться на ринку. Тим самим дозволяючи банківській установі бути більш конкуренто спроможною. Моделі

трендового прогнозу обсягів споживчого кредитування в Україні за даними 2007-2022 рр. наведено у табл. 3.1.

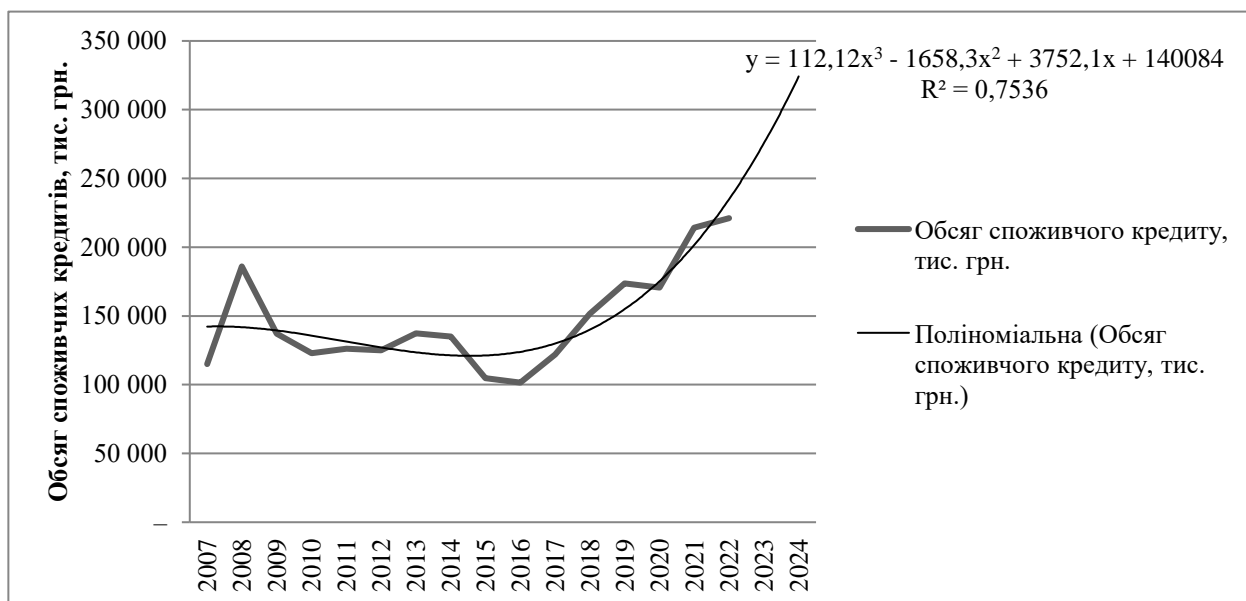
Таблиця 3.1

Моделі трендового прогнозу обсягів споживчого кредитування в Україні за даними 2007-2022 рр.

Модель тренду	Рівняння	Коефіцієнт детермінації R^2
Лінійна	$y = 4129,2x + 111438$	$R^2 = 0,2879$
Степенева	$y = 117610x^{0,1005}$	$R^2 = 0,1118$
Експоненціальна	$y = 115075e^{0,0252x}$	$R^2 = 0,2564$
Логарифмічна	$y = 16430\ln(x) + 115040$	$R^2 = 0,1252$
Поліноміальна	$y = 112,12x^3 - 1658,3x^2 + 3752,1x + 140084$	$R^2 = 0,7536$

Джерело: побудовано за даними НБУ [11].

На основі моделей трендового прогнозу нами було обрано оптимальну модель при якій коефіцієнт детермінації R^2 має максимальне значення.

Рис. 3.1 Трендовий прогноз обсягів споживчого кредитування в Україні за даними 2007-2022 рр.

Джерело: побудовано за даними НБУ [11].

Використавши стандартні моделі прогнозування обсягів споживчого кредитування в Україні з 2007-2022 рр. нами отримано п'ять рівнянь з різними коефіцієнтами детермінації. Найвищий коефіцієнт детермінації $R^2 =$

0,7536 характеризує поліноміальну модель третього ступеня. Згідно з отриманим рівнянням $y = 112,12x^3 - 1658,3x^2 + 3752,1x + 140084$ обсяг споживчого кредитування на найближчі два роки демонструватиме зростання. Така тенденція є позитивною для банківської системи і стане передумовою для подальшого розвитку таких процесів як: розвитку споживчого банківського кредитування із подальшим розвитком економіки. Однак, наведені статистичні матеріали не враховують війну, а отже реальна ситуація в сфері споживчого банківського кредитування може дещо відрізнятись.

Основні причини, що стримують розвиток споживчого кредитування в Україні в умовах війни та фінансово-економічної кризи та можуть негативно вплинути на діяльність та фінансову стабільність комерційних банків:

- зростання кредитного ризику через необ'єктивні оцінки кредитоспроможності окремих позичальників;
- зниження рівня заробітної плати на фоні підвищення цін не дозволило багатьом позичальникам погашати суми кредитів та відсотки за ними;
- придбання товарів у кредит було дорожчим, ніж за готівку;
- коливання валютного курсу та різка інфляція посилили кризову ситуацію та підвищили ризик неповернення валютних кредитів.

Для подолання зазначених проблем та забезпечення розвитку споживчого банківського кредитування в Україні варто:

- Національному банку України вдосконалити регулювання кредитних відносин між кредиторами та позичальниками в частині обслуговування споживчих кредитів та розробити механізми, які унеможливають кредитування фізичних осіб без інформації про їхні реальні, а не номінальні доходи [9];
- комерційні банки мають забезпечити збереження якісних показників кредитного портфеля при інтенсивному нарощуванні його обсягу [9];

- Уряд України має здійснювати політику, яка стабілізує економічну та політичну ситуацію в державі, а також має вжити заходів для забезпечення сприятливих умов для зростання рівня доходів населення, вдосконалення державного законодавства щодо регулювання та контролю за фінансовими посередниками [9].

Отже, основною проблемою надання споживчого кредиту в Україні є ризик того, що позичальники не зможуть вчасно погасити споживчі кредити внаслідок несприятливих соціально-економічних умов, що збільшує ризик неповернення кредитних коштів та знижує ліквідність банківських установ. Для вирішення цієї проблеми можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення сфери споживчого кредитування в Україні: удосконалити процес скорингу та аналізу позичальників.

Висновки до розділу 3.

1. Дослідження показало, що споживче банківське кредитування в Україні є дуже чутливим до економічних змін та залежить від багатьох факторів. Основними чинниками, що гальмують розвиток споживчого банківського кредитування в Україні є: насиченістю ринку, зростання строків погашення кредитів через військові дії, зниження вимог банківської установи до позичальників і як наслідок зростання кількості «безнадійних кредитів». Для подолання зазначених проблем банківським установам слід переглянути свою кредитну політику з точки зору оптимальних кредитних ставок, оскільки збільшення попиту для залучення нових клієнтів та покращення умов кредитування є ключовими факторами ефективного розвитку споживчого кредитування.

2. Здійснений прогноз обсягів споживчого кредитування в Україні з 2007-2022 рр. на найближчі два роки демонструє зростання. Ця тенденція є позитивною для банківського сектору і є передумовою для подальшого розвитку таких процесів як: розвитку споживчого банківського кредитування із подальшим розвитком економіки.

ВИСНОВКИ

При написанні кваліфікаційної роботи нами були здійснені наступні висновки:

1 встановлено, що одним із найпоширеніших видів кредитування у економічно розвинених країнах Європи так і світу є споживче банківське кредитування. Саме завдяки споживчому кредитуванню підвищується попит на товари та послуги, оскільки споживче кредитування враховує постійно зростаючі потреби населення, справляючи безпосередній вплив на споживчий ринок і тим самим на економіку країни.

2 Запропоновано наступне визначення споживчого кредитування – «відносини між банківською установою та фізичними особами в процесі надання кредитів у національній валюті, як для придбання споживчих товарів так і фінансування потреб позичальника на умовах визначених кредитним договором».

3 Обраховано аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування в Україні повністю підтвердив, що споживче банківське кредитування сприяючи розширенню ринку споживчих товарів позитивно впливаючи на формування ВВП України, сприяючи її економічному зростанню. Однак війна внесла вагомі корективи в дану сферу кредитування, оскільки обсяги споживчого кредитування за період війни зазнали значного скорочення, а саме: у 2022 році на споживче кредитування припадає 85,32% від усіх наданих кредитів, що на 1,14% за аналогічний період 2021 року, й відповідно на 9,92% - 2018 році. У грошовому еквіваленті даний показник у 2022 році становить 188656 млн. грн., у 2021 році – 214134 млн. грн. та у 2018 році 151625 млн. грн.

4 Проведено PEST – аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування котрий продемонстрував, що у розвитку споживчого банківського кредитування в Україні існують серйозні перепони, котрі потребують якомога швидшого вирішення для забезпечення сталого

економічного зростання у майбутньому. Найбільшого зовнішнього впливу на споживче банківське кредитування завдають зміни в економіці та політиці, а також вподобання потенційних споживачів послуг. Також варто відмітити і позитивні тенденції розвитку ринку споживчого банківського кредитування, котрі прослідковується у соціальних та технологічних факторах. Зокрема, технологічні інновації за нинішніх умов розвитку ринку є найважливішим фактором впливу, оскільки запроваджені інновації впливають не лише на послуги банківської установи, а й її діяльність в цілому.

5 Здійснено анкетування, котре дозволило нам здійснити оцінку рівня розвитку банківської системи України, та на підставі результатів анкетування здійснити конкордацію оцінки рівня розвитку банківської системи. Коефіцієнт конкордації 0,749 (74,9% експертів мають схожу думку) дає підстави стверджувати про середній ступінь узгодженості думок експертів. Узагальнюючи результати групової експертної оцінки, можна стверджувати про найбільшу значущість підвищення фінансової грамотності населення, оскільки сума рангів цих напрямів максимальна і становить 128.

6 Встановлено, що основними стримуючими факторами розвитку споживчого банківського кредитування в Україні є: насиченістю ринку, зростання строків погашення через військові дії, тіньова економіка, зниження вимог банківської установи до позичальників і як наслідок зростання кількості «безнадійних кредитів». Для подолання зазначених проблем банківським установам слід переглянути свою кредитну політику з точки зору оптимальних кредитних ставок, оскільки збільшення попиту для залучення нових клієнтів та покращення умов кредитування є ключовими факторами ефективного розвитку споживчого кредитування.

7 Здійснено трендовий прогноз обсягів споживчого кредитування в Україні з 2007-2022 рр, результати якого у два наступні роки демонструють зростання обсягів споживчого кредитування. Найвищий коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,7536$ характеризує поліноміальну модель третього ступеня. Згідно з отриманим рівнянням $y = 112,12x^3 - 1658,3x^2 + 3752,1x +$

140084 обсяг споживчого кредитування на найближчі два роки демонструватиме зростання. Така тенденція є позитивною для банківської системи і стане передумовою для подальшого розвитку таких процесів як: розвитку споживчого банківського кредитування із подальшим розвитком економіки. Однак, наведені статистичні матеріали не враховують війну, а отже реальна ситуація в сфері споживчого банківського кредитування може дещо відрізнятись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А. С., Марич М. Г., Попова Л. В. Кредитне забезпечення інноваційного розвитку економіки банківськими установами в Україні. *Проблеми і перспективи економіки і управління*. 2019. № 2 (18). С. 181 – 189. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/184251>.
2. Алескерова Ю. В., Дзюбенко А. Д. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 27 (2). С. 87 - 92. URL: <http://repository.vsau.vin.ua/card.php?lang=en&id=16702>.
3. Бондаренко Н. В. Сучасний стан кредитування комерційними банками фізичних осіб в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2014. Випуск 85. С. 242 - 248 URL: <https://cutt.ly/5wAUnAXI>
4. Бунча Я. І. Оцінка стану та перспективи розвитку споживчого кредитування банківських установ. Автореферат на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. м. Івано-Франківськ. 2023 р. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/17153>.
5. Валовий внутрішній продукт за роками. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
6. Волкова Н. І., Статкевич Г. В. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 106 - 111. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2645>
7. Волкова Н. І., Статкевич Г. В. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах. *Економічна наука*. 2021. № 11. С. 106 - 111. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2021/19.pdf
8. Вороненко М. Д. Системи підтримки прийняття рішення у процесах споживчого кредитування. *Радіоелектроніка та молодь у XXI*

столітті. 2023. № 21. С. 113 - 114. URL: <https://openarchive.nure.ua/items/4d591030-1b3c-458d-abf6-396ecfe97950>.

9. Вудвуд В. В., Попова Е. М. Сучасний стан споживчого кредитування в Україні. *Молодий вчений.* 2018. № 10 (1). С. 311 - 314. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3768>.

10. Гатаулліна, Е., & Клименко, М. Особливості сучасної структури банківської системи України. *Економіка та суспільство.* 2022. № 37 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-27>

11. Грошово-кредитна статистика. Кредити надані домашнім господарствам за цільовим спрямуванням у розрізі валют. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>

12. Дзюблюк О. В., Малахова О. Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: Монографія.— Тернопіль.: Вектор, 2008. 324 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/526>

13. Доценко І. О. Сучасні тенденції розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Економіка та суспільство.* 2018. № 14. С. 792 – 798. URL: <https://cutt.ly/6wAUmlli> .

14. Дудинець Л. А., Черниж В. І. Розвиток споживчого банківського кредитування в Україні. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків.* Черкаси. 2022. №16. С. 106 - 108. URL: <https://cutt.ly/8wAUWlvz> .

15. Жежерун Ю. В. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінансовий простір.* 2019. № 2. С. 41 - 52. URL: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(34\).2019.178495](https://doi.org/10.18371/fp.2(34).2019.178495).

16. Заславська О. І. Фактори трансформації банківського споживчого кредитування під час війни. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство.* 2023. № 7. С. 31 – 34. URL: <https://cutt.ly/nwAUE7gM>

17. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://cutt.ly/UwAURREs>

18. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://cutt.ly/dwAURBAZ>

19. Кравченко А. Компаративний аналіз розвитку небезпечного споживчого кредитування в країнах Східної Європи. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2 (30). С. 139 - 149. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-139-150](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-139-150).

20. Кретов Д. Ю. Проблеми розвитку споживчого кредитування в Україні. *Science, theory and ways to improve methods*. (may 01 - 03, London, Great Britain). С. 67 - 71 URL: <https://cutt.ly/swAUTs8V> .

21. Кучер Н. О., Юрчишена Л. В. Теоретичні основи та оцінка споживчого кредитування в банках України *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. С. 226-231. URL: <https://cutt.ly/0wAUPwJA>

22. Лукашук М. В. Напрями розвитку банківського кредитування інновацій. *Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах*. 2023. №4. С. 68-71. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/586349007.pdf#page=69>.

23. Мрочко Я. Я. Шляхи вдосконалення споживчого кредитування в умовах військового стану. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць XII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет*. 2023. № 12. С. 209 - 216. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2707/zb_fin.pdf#page=209.

24. Наумчук Н. В. Аналіз рівня розвитку споживчого банківського кредитування в Україні. *Фінансове забезпечення економіки: матеріали VII науково-практичної студентської конференції* (м. Житомир, 07 червня 2023 р.) С. 42-46.

25. Наумчук Н. В. Виклики та перспективи розвитку споживчого банківського кредитування в Україні. *Збірник праць учасників IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»* (м. Житомир, 27 жовтня 2023 р.). С.

151-154.

26. Наумчук Н. В. Теоретичні основи споживчого банківського кредитування в Україні. *Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства: Матеріали IV Міжнародної наукової студентської конференції* (м. Кам'янець-Подільський, 28-29 листопада 2022 р.). НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський 2022. С.184 - 186.

27. Несен О. В. Споживче кредитування в Україні: проблеми надання та напрями розвитку операцій. *Науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. Серія: Економічні науки. Вінниця. 2018. №1. С. 42 - 43. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/62>.

28. Нікольчук Ю. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні в сучасних умовах. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. Харків. 2022. №2 С. 115 - 120 URL: <https://mdes.khmnpu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/65>

29. Огляд банківського сектору за 2022 рік. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-11.pdf?v=6

30. Опитування про умови банківського кредитування II кварталу 2023 року. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q2-2023.pdf?v=4

31. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк»: фінансова звітність за 2018-2021 роки. URL: <https://privatbank.ua/>

32. Попадинець Н. М. Державне регулювання розвитку споживчого кредитування: організаційно-економічні аспекти. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2018. № 2. С. 150 - 155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2018_2_22.

33. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року № 1734-VIII (остання редакція від 28.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>

34. Роман, А. Р., Шиндировський І. М. Тенденції та закономірності розвитку споживчої кооперації в Україні. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у ХХ столітті*. 2023. № 16. С. 354 - 358. URL: <http://surl.li/ocyxr>

35. Сеніч С. Ю. Розвиток споживчого кредитування в умовах військового стану. Автореферат на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. м. Івано-Франківськ. 2023 р. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/17164>.

36. Споживчі кредити: як війна змінила ринок та що пропонують банки URL: <https://cutt.ly/EwAUUWxr>

37. Статистика фінансового сектору. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

38. Суляєв, В., Рудевська, В. Світовий досвід вдосконалення банківського споживчого кредитування в період кризи пандемії COVID-19. *Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ»*, (December 9, 2022; Cambridge, UK), 35 - 38. URL: <https://cutt.ly/DwAUUMx6>

39. Троцюк Н. В. Призупинення сплати грошового зобов'язання за договором про споживчий кредит, предметом забезпечення за яким є нерухоме майно: новели законодавства. *Свобода, безпека та незалежність*. 2023. №13. С. 548 - 551. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/58973>.

40. Черниш О. В. Банківські послуги з кредитування фізичних осіб в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: Економіки та управління. Чернігів. 2022. №4. С. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-08-01/2022-4-08-01>.